

Fra kunnskap til handling i klimakampen

Taler

Karin Yrvin

Dato

15 april 2008

Sted

Blindern, Oslo

Omstendigheter

Innledning på Unescokommisjonens klimaseminar

1 1.

I dette foredragets tittel spørres det: Med utgangspunkt i den skandinaviske tradisjon for partssamarbeid om politisk problemløsning, hva kan og bør være arbeiderbevegelsens rolle i klimakampen?

La meg starte med konklusjonen først: Arbeiderpartiets rolle er å være den drivende politiske kraft som sikrer bærekraftig utvikling. Akkurat som fagbevegelsen, fra sitt selvstendige ståsted, kommer til å være en sentral kraft i å sikre et samfunn i økologisk balanse.

Dette er ikke en strategisk oppgave, men en oppgave som ligger i selve formålet for Arbeiderpartiet. Det er en politisk oppgave.

Så sier noen til meg: at det der, Karin, det blir vanskelig. Fordi dere er et parti som har deres røtter i en vekstideologi, deres historie er tuftet i industrisamfunnet, og fagbevegelsen har det samme utgangspunkt, sies det.

Til det er å si: da har du dårlig kjennskap til arbeiderpartiet og fagbevegelsens historie.

På sitt beste, erkjenner venstresiden samfunnsendringer og gjør det som er nødvendig for å sikre våre grunnverdiene, også med nye utfordringer foran oss. Vår oppgave er å være forandringens og modernitetens kraft.

25

I sosialdemokratiets beste tradisjon, tror vi at mennesket selv er historiens og samfunnets motor. Dette samfunnssynet har fått bred tilslutning gjennom

30 tiden. Nå er de sosialdemokratiske fotavtrykk så tydelige at det nesten er umulig å skille selve den norske samfunnsmodellens struktur fra arbeiderbevegelsens grunnverdier og innflytelse.

Årsaken til at denne rollen er som skapt for arbeiderbevegelsen, er at vi vet at selv om markedet er nyttig, så må det styres der klare politiske behov tilsier det.

35

Arbeiderbevegelsen vet at selv om nasjonal sjølråderett er et gode på noen områder, så kan den lede ut i katastrofen dersom den blir satt foran de globale fellesinteressene.

40 Og arbeiderbevegelsen vet at politisk vilje, og bredt politisk samarbeid, kan flytte fjell. Arbeiderbevegelsen vet at politikk, det er å ville.

Og jeg vil også da få stilt dette spørsmålet: hvis ikke Arbeiderpartiet og fagbevegelsen tar dette ansvaret, og får tillitt til dette, hvem skal da gjøre det?

45

Det er ikke mulig å løse klimaproblemene ved hjelp av markedets makt alene, eller ved store skattelettelser. Du får ikke stoppet klimaendringene ved å kutte i miljøbistandsprosjekter, eller ved å innføre avgiftslette på forurensende biler.

50 Klimaproblemet tilhører faktisk venstre- høyre-dimensjonen i norsk politikk.

2.

55 Viktige elementer i den norske samfunnsmodellen er høye skatter og en stor offentlig sektor, kombinert med høy konkurranseevne. Den kjennetegnes av gode levevilkår, sterke fagforeninger, og ikke minst samarbeidet mellom partene i arbeidslivet.

60 Så er spørsmålet, hvordan skal Arbeiderpartiet, i dette samfunnsbildet, ta ledertrøya i å møte en av vår tids største utfordringer?

Først vil jeg da, i all ydmykhet, si at dette er en oppgave vi ikke kan løse alene, men en oppgave som trenger nettopp slike allianser som har gjort den norske modellen til en suksesshistorie.

65

Men jeg vil her søke å beskrive kursen videre for hva vi - arbeiderbevegelsen - kan

bidra med.

70 3.

Jeg deler synet til de forskere og eksperter som hevder at det er umulig å løse klima-utfordringene uten en internasjonal avtale.

75 Dette er en utfordrende oppgave.

Vi er nødt til å få til et regime som har med seg de landene som slipper ut mest, de landene som vokser raskt, og de fattigste landene. Det krever at land som Kina, India og USA slutter seg til avtalen.

80

I USA vil det pågående presidentvalget være svært viktig til å få på plass en bindende avtale. Heldigvis er det slik at alle de tre gjenstående presidentkandidatene har et helt annet syn på dette spørsmålet enn sittende president, og at opinionen i USA stadig beveger seg i riktig retning i denne saken. Så er spørsmålet: hva kan vi gjøre internasjonalt?

85

Både sosialdemokratiske partier og fagbevegelsen er internasjonal i sin natur, og internasjonale nettverk er avgjørende viktig for å skape den enighet som må til for å ta de gigantiske grep som klimasaken fordrer. Nøkkelen for en slik enighet, er praktisk, tålmodig og langsiktig politisk arbeid.

90

På Sosialistinternasjonalens (SI) møte i Brasil i 2003 satt Thabo Mbeki, og hans brasilianske kollega Luiz "Lula" da Silva side om side med sosialdemokratiske og sosialistiske verdensledere og delegater fra over 120 land - også vi fra

95

Arbeiderpartiet.

Alliansen mellom Lula og Mbeki er ikke tilfeldig. Det brasilianske Arbeiderpartiet (PT) har over tid bygd opp et tett politisk samarbeid med ANC i Sør-Afrika. De to anførte det fattige flertallet som satt det rike mindretallet på plass ved WTO-forhandlingene i Cancun. Møtestedet for, og utspringet til, mange av de alliansene som har klart å målbære sterke motkrefter mot urettferdighet i verden på en radikal og gjennomførbar måte, er nettopp Sosialistinternasjonalen. Dette er et av de nettverkene vi kan bruke for å reise klimaproblemene.

100

105

De sosialdemokratiske lederne på nordisk nivå har allerede utmeislet sitt klimaprogram gjennom SAMAK, som er arbeiderbevegelsens nordiske organisatoriske uttrykk. Målet er å gjøre Norden til en foregangsregion i klimaarbeidet, og stå samlet inn mot forhandlingene i København i 2009. Dette arbeidet følger opp arbeidet som gjøres i det europeiske sosialdemokratiske partiet, og i den sosialdemokratiske parlamentsgruppen i EU. Dette er et annet av de nettverkene som i dag aktivt brukes for å få et bærekraftig samfunn.

De ofre det vil innebære for enkeltland å ta de utslippsreduksjonene som må til, vil bare være akseptable dersom andre land gjør det samme. Det er kjernen i denne saken, og det er denne typen kollektivt ansvar arbeiderbevegelsen kan - og er villig til å ta - i en helt annen grad enn andre politiske bevegelser. Vi har allerede satt målene, og utmeislet hva slags avtale vi ønsker. Nå må det arbeides hardt for å få denne gjennom.

4.

Til grunn for det internasjonale og nasjonale klimaarbeidet må det ligge følgende erkjennelse: klimasaken er "tidenes mest alvorlige og vidtrekkende markedssvikt". Dette er det ikke jeg som sier, men Stern-rapporten.

Det Stern sier er at markedet virker ikke, fordi kostnadene ikke bæres av de som forurensar, og fordi det er så mange små kilder til forurensning. "Inntektene" ved å slutte å forurense er spredt over tid og for lave i forhold til utgiftene, mens kostnaden kommer nå.

Standarder, strenge standarder, er løsningen.

Derfor må det settes krav til industrien.

Og vi må stille oss helt grunnleggende spørsmål som: Bør vi tillate at det kjører 1,5 tonns privatbiler som kun går på bensin i 2030? Antagelig ikke. Og bare reguleringer kan oppnå noe her. Og jo før vi regulerer, jo billigere blir overgangen, fordi den kan skje over tid som del av en naturlig utskiftning av kapitalutstyr, for eksempel biler.

Markedssvikten må rettes opp.

Reguleringer styrer markedet i en lavkarbon retning. Her er sosialdemokratiet unikt godt stilt - vi er ikke redde for reguleringer. Vi vet at det må til. Vi deler ikke høyresidas naive tro på markedet.

150 5.

Noen av de løsningene vi må ha for å lykkes i klimakampen, ligger så langt frem i tid at det ikke kan forventes at det private næringsliv vil investere.

155 Selv om vi ser at investeringene i fornybar energi er allerede mangedoblet, fordi markedet har begynt å få en tro på at karbonpris og reguleringer vil gjøre dette lønnsomt.

160 Individer, organisasjoner, bedrifter og stater må sendes et klart budskap om at overgangen til en lavkarbon verden kommer, og at det derfor er både riktig, viktig og lønnsomt å tilpasse seg, så raskt som mulig.

165 Handlingsmønstre må endres på bred front. Dette får vi ikke til gjennom individuelle, eller nasjonale, eller endog regionale initiativer. Her er kun en global løsning god nok, og kun brede samfunnsmessige virkemidler tilstrekkelige. Da er vi tilbake til den internasjonale avtalen, og spørsmålet om karbonpris kommer naturlig opp.

170 Jeg vil gjerne si noe om karbonpris.

Jens har fått kritikk av enkelte hold fordi han har for stor tro på markedsbaserte klimaløsninger. Jeg må bare si at dette er en misforståelse av hva han og regjeringen ønsker å gjøre. Poenget er jo nettopp at det er markedsregulerende løsninger vi snakker om. Utslipp av klimagasser koster samfunnet enorme summer, men koster den som slipper ut lite eller ingenting per i dag. Markedet har sviktet. Markedet må reguleres. Karbon må prises, enten markedet vil eller ikke. Dette er kritisk viktig. Det er ikke mulig å få så mange - individer, organisasjoner, bedrifter og stater - til å endre sitt handlingsmønster på bred front uten å sørge for at de må betale, og betale dyrt, for å la være.

180

Dette er ikke markedsoptimisme, det er markedsrealisme. Dette er ikke markedsliberalisme, det er knallhard reguleringsvilje. Det er vilje til politisk styring av markedet. Det er, med andre ord, nok et godt eksempel på det

185 arbeiderbevegelsen alltid har vært villig til å gjøre - gripe inn med politisk styring
når markedskreftene har løpt løpsk.

Vi må huske på en ting. Vi skal satse på klimasaken. Vi skal bruke penger på
klimasaken. Men det finnes ikke noe eget klimabudsjett. Det finnes ingen egne
190 klimaressurser. Det finnes ingen seddelpresse som det står "klimasaken" på.

Midler vi bruker på å bedre klimaet, må tas et steds fra. En krone brukt på å
bekjempe klimaendringer, er en krone mindre til andre gode formål. Derfor er
det faktisk kritisk viktig å gjøre også dette på den mest mulig effektive måten. Så
195 når vi snakker om kostnadseffektive virkemidler i klimapolitikken, så er ikke det
sosialøkonomisk snikksnakk. Det betyr ganske enkelt at i tillegg til at vi skal
stoppe klimaendringene, så skal vi fortsatt satse på skole, på eldreomsorg, på
sykehus og på høyere utdanning. Og da må vi gjøre alt så rasjonelt som mulig.
Også klimasatsning.

200

Hold hjertet varmt og hodet kaldt. Det er et godt slagord for
arbeiderbevegelsen, og det er ikke minst viktig i klimasaken.

6.

205

Det at dette er en markedssvikt, betyr også at vi i en fase er nødt til å hjelpe til
med teknologiutviklingen for å rette opp svikten. Vi vet at det går an å rense
CO₂. Men ennå er ikke teknologien klar til å rense CO₂ i fullskala på
gasskraftverkene og å gjøre det lønnsomt. Vi har satt oss som mål å videreutvikle
210 denne teknologien.

Satsingen på Mongstad er et godt eksempel på partssamarbeid. Når det brukes
mange milliarder kroner på å utvikle denne teknologien på Mongstad, er det
mye mer enn et industriprosjekt, det er et gigantisk kunnskapsprosjekt og
215 miljøprosjekt. Staten tar denne regningen fordi vi tror gevinsten blir så stor om
vi når de målene vi har satt oss.

Mye er på gang i flere land, men med Mongstad-prosjektet er Norge helt i front
med å få på plass teknologi som kan gjøre rensing lønnsomt på et anlegg i stor
220 skala. Ingen andre har lyktes med dette ennå. Først når det blir billigere å rense
CO₂-utslipp enn å kjøpe kvoter, vil vi få det gjennombruddet som trengs for å
få ned utslippene av klimagasser globalt.

Det tradisjonelle partssamarbeidet har også sin rolle å spille i klimakampen.

230 Tradisjonen i norsk arbeidsliv med kombinasjon av høy kunnskap, kompetente medarbeidere, involvering, inkludering og partssamarbeid gjør det enkelt for oss å trekke også klimadiskusjon og tiltak inn i partssamarbeidet og de tradisjonelle samarbeidsorganene.

235 På de fleste arbeidsplasser er det gjerne en rekke rutiner og oppgaver som kan gjennomgås med tanke på å gjøre disse mer rasjonelle og mindre belastende for klimaet, samtidig som det gir økonomiske besparelser for virksomheten.

240 Med dette som utgangspunkt jobbes det allerede derfor med å stimulere ledelse, tillitsvalgte og øvrige ansatte i bedriftene til langsiktig og kontinuerlig innsats for et bedre miljø og at klimaspørsmål etableres som et permanent tema i virksomhetens samarbeidsfora og samtidig er grunnlag for kontinuerlig forbedringsfokus.

245 Gjennom Hovedorganisasjonenes Fellestiltak (HF), kan bedrifter som ønsker å sette i gang utviklingsprosjekter som bidrar til økt verdiskaping og bedre arbeidsplasser søke om økonomisk og faglig støtte til dette.

250 Som dere vet, er landsorganisasjonen en selvstendig organisasjon som vi i Arbeiderpartiet samarbeider med fordi vi har samme mål for samfunnsutviklingen. Arbeiderpartiet er glad for at Landsorganisasjonen har utviklet sin egen klimastrategi, og at denne følger regjeringen sin.

8.

255 Å motvirke klimaendringene, handler om å vri de økonomiske tyngdelovene i riktig retning.

Statens pensjonsfond utland, har meldt seg inn i Carbon Disclosure Project.

260 Dette er et globalt initiativ initiert av 315 investorer over 200 billioner kroner eller 100 ganger Norges årlige verdiskaping. Sammen ber de selskaper om å

rapportere om sine klimautslipp og sine strategier for å møte klimaendringene. Det vil føre til mer miljøbevisste selskaper, og mer informasjon til forbrukerne.

265

Det er også tatt et initiativ for å få frem Co2 intensiteten i varer - gjennom klimamerking. På sikt vil det være naturlig å avgiftsbelegge varer etter hvor mye karbon som benyttes til å fremstille varene. Dette er blitt et prinsipp i avgiftene i forbindelse med bil og bilhold. Hvorfor stoppe der?

270

Det å benytte avgifter i klimapolitikkenes øyemed, er omstridt, vanskelig salgbart, og lett angripelig. Vi tør å stå oppreist på at vi samler inn midler fra forurensing, for å kunne bruke det på skolene, eldreomsorgen og helsen til landets innbyggere.

275

9.

La meg oppsummere hvorfor jeg mener at arbeiderbevegelsen har et unikt utgangspunkt for å spille en avgjørende rolle i kampen mot globale klimaendringer:

280

Vi er en verdensomspennende bevegelse med et felles verdisett som vektlegger samarbeid og solidaritet - det gir oss et unikt utgangspunkt for å håndtere et globalt problem som forutsetter kollektiv handling,

285

vi vet at robust politisk styring er nødvendig når markedet løper løpsk - dermed har vi et godt utgangspunkt for å håndtere tidenes største og mest alvorlige markedssvikt,

290

vi vet at reguleringer ofte er nødvendige for å snu samfunnsretningen der frivillighet ikke monner - dette er en nødvendighet for å løse et problem der hver stein må snus for å oppnå den ønskede effekt,

295

og vi vet at langsiktig forskning ofte kan gi løsninger som vi i dag ikke engang har tenkt på - hvilket utgjør en egnet tilnærming til et problem som innebærer at vi i løpet av femti år antagelig så godt som må slutte å bruke - eller sørge for at det er mulig fullt ut å rense - de fossile energikildene som i dag er selve grunnlaget for vår velstand og sivilisasjon.

300

Med utgangspunkt i den skandinaviske tradisjon for partssamarbeid om politisk

problemløsning, kan og bør ikke arbeiderbevegelsens få tillitt, slik at vi kan være en pådriver i klimakampen?

305

Kilde

www.unesco.no/nyheter/arkiv/2008/yrvin.html

Emneoversikt

Arbeiderpartiet, Foredrag, Klima

310

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/fra-kunnskap-til-handling-i-klimakampen>

315

320

325

330

335